

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Кафедра інформаційних технологій

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-
педагогічної роботи

“ _____ ” _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
Ш.26 Програмування паралельних та
розподілених обчислень

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки **6.050103 Програмна інженерія**

(шифр і назва напрямку підготовки)

факультет **математики та інформатики**

(назва інституту, факультету)

Робоча програма дисципліни “ПП.26 Програмування паралельних та розподілених обчислень” для студентів за напрямом підготовки 6.050103 Програмна інженерія, «31» серпня 2015р. – 12с.

Розробник: к.т.н., доц. Лазарович І.М

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри інформаційних технологій

Протокол №1 від «31» серпня 2015р.

Завідувач кафедри інформаційних технологій _____ (Філевич П.В.)
(підпис) (прізвище та ініціали)
“31” серпня 2016 р.

Схвалено методичною комісією факультету математики та інформатики.

Протокол від “ ____ ” _____ 2015р. № ____

“ ____ ” _____ 2015 р.

Голова _____ (Соломко А.В.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>0501 «Інформатика та обчислювальна техніка»</u> (шифр і назва)	Професійної та практичної підготовки	
Модулів – 1	Напрямок підготовки <u>6.050103 Програмна інженерія</u> (шифр і назва)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання: _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		4-й	
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання:	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>бакалавр</u>	12 год.	
		Практичні, семінарські	
		Лабораторні	
		20 год.	
		Самостійна робота	
		58 год.	
аудиторних – 1.9 самостійної роботи студента – 3.4		Індивідуальні завдання	
		Вид контролю: залік	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить 36% : 64%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета:

1. Ознайомити студентів з сучасними архітектурами розподілених систем та методами паралельного та розподіленого програмування;
2. Навчити створювати багатопотокові програми, які характеризуються можливістю залучення до їх виконання розподілених обчислювальних ресурсів;
3. Розвинути навички розпаралелення послідовних алгоритмів та використання сучасних програмних бібліотек для паралельного програмування.

Завдання:

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні

знати :

- можливості і галузі застосування багатопроцесорних систем і систем з розпаралеленою обробкою інформації;
- основи сучасних багатопроцесорних технічних та програмних засобів;
- методологію і принципи аналізу та розподілення задач, побудови розподілених алгоритмів та програм.

вміти:

- виконувати розробку і опис синхронних або асинхронних розподілених задач та процесів, організувати взаємодію процесів, застосовуючи необхідні засоби синхронізації для розв'язку задач взаємного виключення процесів при роботі із спільними ресурсами;
- організувати оптимальне розміщення частин програм по процесорних вузлах комп'ютерних систем із врахуванням їх топологічних особливостей, забезпечуючи при цьому мінімальний час обміну даними;
- аналізувати задачі професійної діяльності та вирішувати їх високопродуктивними засобами обчислювальної техніки.
- створювати програми для паралельних та розподілених комп'ютерних систем, застосовувати мови паралельного програмування, або незалежні функції бібліотек типу MPI, DVM, OpenMP або PVM.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Архітектурне та алгоритмічне забезпечення паралельних та розподілених систем.

Тема 1.1 Основи паралельних обчислень.

Загальні поняття та визначення. Задачі для розподілених обчислень. Тенденції розвитку програмного забезпечення паралельних та розподілених обчислювальних систем. Архітектури типових паралельних обчислювальних систем: системи симетричної мультиобробки (SMP), масово-паралельні системи (MPP), кластери, GRID-системи. Топології розподілених комп'ютерних систем

Тема 1.2 Паралельні алгоритми та їх представлення.

Визначення та особливості паралельного алгоритму. Потоки та процеси. Опис паралельних алгоритмів з допомогою графів. Модель обчислень у вигляді графа "операції-операнди". Показники ефективності паралельних та розподілених алгоритмів. Оцінка максимально можливого паралелізму. Моделювання паралельного алгоритму для задачі обчислення часткових сум.

Тема 1.3 Етапи розробки паралельних алгоритмів.

Розподіл алгоритмів на незалежні частини. Виділення інформаційних залежностей. Масштабування набору підзадач. Розподіл підзадач між процесорами.

Змістовий модуль 2. Технології програмування паралельних та розподілених обчислень

Тема 2.1 Основи паралельного програмування засобами MPI

Поняття паралельної програми, загальна структура програми. Комунікатори. Типи даних. Ініціалізація та завершення програми. Визначення кількості та рангу процесів. Утиліти для організації паралельних обчислень з використанням MPI.

Тема 2.2 Операції передавання даних та керування процесами в MPI

Види обміну даними в MPI. Функції і режими попарного передавання інформації. Колективний обмін повідомлення. Редукція і розподіл інформації. Функції узагальненого обміну даними. Порівняння ефективності передавання в різних режимах. Визначення і створення віртуальної топології. Керування групами і комунікаторами процесів

Тема 2.3 Реалізація типових паралельних алгоритмів в розподілених системах.

Алгоритми матрично-векторного множення. Принципи розпаралелення. Розподіл даних по стовбцях і рядках матриці. Розподіл даних по блоках. Паралельні алгоритми сортування. Алгоритми «бульбашки» та парно-непарної перестановки. Сортування Шелла та метод швидкого сортування. Масштабування і розподіл задач по процесорах. Аналіз ефективності.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
Змістовий модуль 1						
Архітектурне та алгоритмічне забезпечення паралельних та розподілених систем						
Тема 1.1. Основи паралельних обчислень.	10	2	-	2	-	6
Тема 1.2. Паралельні алгоритми та їх представлення	12	2	-	2	-	8
Тема 1.3. Етапи розробки паралельних алгоритмів	10	2	-	2	-	6
Разом за змістовим модулем 1	32	6	-	6	-	20
Змістовий модуль 2						
Технології програмування паралельних та розподілених обчислень						
Тема 2.1. Основи паралельного програмування засобами MPI	18	2	-	4	-	12
Тема 2.2. Операції передавання даних та керування процесами в MPI	18	2	-	4	-	12
Тема 2.3. Реалізація типових паралельних алгоритмів в розподілених системах	22	2	-	6	-	14
Разом за змістовим модулем 2	58	6	-	14	-	38
ІНДЗ	-	-	-	-	-	-
Усього годин	90	12	-	36	-	58

5. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовий модуль 1.		
Архітектурне та алгоритмічне забезпечення паралельних та розподілених систем		
1	Лабораторна робота №1. Вивчення архітектури і характеристик багатопроцесорних систем	2
2	Лабораторна робота №2. Методи розпаралелення лінійних та циклічних алгоритмів	2
3	Лабораторна робота №3. Налаштування програмного середовища для розробки паралельних програм	2

Змістовий модуль 2.		
Технології програмування паралельних та розподілених обчислень		
4	Лабораторна робота №4. Створення простих паралельних програм з використанням бібліотек MPI	2
5	Лабораторна робота №5. Вивчення MPI-функцій попарного та колективного обміну повідомленнями	2
6	Лабораторна робота №6. Робота з колективними функціями узагальненого передавання даних	2
7	Лабораторна робота №7. Створення віртуальних топологій в MPI	2
8	Лабораторна робота №8. Реалізація паралельного алгоритму матрично-векторного множення	2
9	Лабораторна робота №9. Реалізація паралельного алгоритму сортування	4
Всього:		20

6. Теми практичних занять

7. Самостійна робота

Номер	Тема для самостійного опрацювання	К-сть годин
1	Принципи побудови розподілених обчислювальних систем. Системи із спільною та розподіленою пам'яттю.	2
2	Кластерні системи. Метакомп'ютерні системи. GRID-технології.	2
3	Топологія мереж обчислювальних кластерів. Характеристики мережевих топологій.	2
4	Опис паралельних алгоритмів з допомогою графів.	4
5	Моделювання паралельного алгоритму для задачі обчислення часткових сум	4
6	Аналіз трудомісткості основних операцій передачі даних. Методи логічного представлення топологій комунікаційного середовища	4
7	Масштабування набору підзадач. Розподіл підзадач між процесорами	4
8	Утиліти для організації паралельних обчислень з використанням MPI	4

9	Порівняння ефективності передавання даних в MPI в різних режимах	4
10	Функції колективного обміну даними	4
11	Керування групами і комунікаторами процесів.	4
12	Алгоритми Фокса і Кеннона для матрично-векторного множення	4
13	Сортування Шелла та метод швидкого сортування	4
14	Алгоритми обробки графів Прима та Дейкстри	4
15	Підготовка до лабораторних робіт (0,25 год. на 1 год. лабораторних робіт)	5
16	Підготовка до лекцій(0,25 год./1 год. лекцій)	3
Всього		58

8. Індивідуальні завдання

9. Методи навчання

При вивченні дисципліни використовуються наступні методи навчання:

- мультимедійні лекції;
- навчальні відео;
- презентації;
- командна робота над проектом.

10. Методи контролю

Загальна кількість балів, що може бути набрана студентом на протязі семестру складається із оцінок за 9 лабораторних робіт та 1 підсумкового тестового опитування.

Оцінювання знань, умінь і навичок студентів з навчальної дисципліни при підсумковому контролі необхідно проводити, виходячи з таких загальних рекомендацій:

“відмінно” – студент демонструє повні і глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь та навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, уміння приймати необхідні рішення в нестандартних ситуаціях, вільне володіння науковими термінами, аналізує причинно-наслідкові зв'язки;

“добре” – студент демонструє повні знання навчального матеріалу, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його щодо конкретно поставлених завдань, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності;

“задовільно” – студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні

пропуски у відповіді, не завжди вміє інтегровано застосувати набуті знання для аналізу конкретних ситуацій, нечітко, а інколи й невірно формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки;

“незадовільно” – студент не володіє достатнім рівнем необхідних знань, умінь, навичок, науковими термінами.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання та самостійна робота											Підсумковий тест	Сума
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2								
ЛР1	ЛР2	ЛР3	Сума	ЛР4	ЛР5	ЛР6	ЛР7	ЛР8	ЛР9	Сума		
5	5	5	15	5	10	10	10	10	10	55		
Лабораторна робота 3 по 5 балів				Лабораторна робота 1 по 5 балів 5 по 10 балів							30	100

ЛР1...ЛР9 – теми лабораторних робіт.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Методичне забезпечення

№ з/п	Назва	К-сть екз.
1	Лазарович І.М. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з дисципліни «Програмування паралельних та розподілених обчислень»	Елек. варіант
2	Лазарович І.М. Методичні вказівки до виконання самостійної роботи з дисципліни «Програмування паралельних та розподілених обчислень»	Елек. варіант

13. Рекомендована література

№ з/п	Назва	К-сть екз в бібл..
Основна література		
1	Антонов А.С. Параллельное программирование с использованием технологии MPI: Учебное пособие. – М.: Изд-во МГУ, 2004. – 71с.	1
2	Богачёв К.Ю. Основы параллельного программирования /К.Ю. Богачёв. – М.:Бином. Лаборатория знаний, 2003. – 342с.	3
3	Воеводин В.В., Воеводин Вл. В. Параллельные вычисления. – СПб.: БХВ-Петербург, 2004. – 608с.	3
4	Глибовець, М.М. Основи комп'ютерних алгоритмів. / М. М. Глибовець. – К. : ВД "КМ Академія", 2003. – 452 с	5
5	Организация ЭВМ. 5-е изд./ К. Хамахер, З. Вранешич., С. Заки. – СПб.: Питер; Киев: изд. группа ВНУ, 2003. – 848с.	3
Додаткова література		
6	Закер К. Компьютерные сети. Модернизация и поиск неисправностей. СПб. : БХВ-Петербург, 2005	1
7	Зайченко Ю.П. Комп'ютерні мережі. К: Слово, 2003	11
8	Татенбаум, Э. Компьютерные сети. 4-е изд. / Э. Татенбаум. – СПб. : Питер, 2008. – 992 с	5
9	Немнюгин С., Стесик О. Параллельное программирование для многопроцессорных вычислительных систем — СПб.:БХВ-Петербург, 2002.	
10	Эндрюс Г.Р. Основы многопоточного, параллельного и распределенного программирования.: Пер. с англ. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2003. – 512с.	

14. Інформаційні ресурси

1. Українська команда розподілених обчислень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://distributed.org.ua/>
2. Кластерные вычисления. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.intuit.ru/department/calculate/clusterexec/>
3. Теория и практика параллельных вычислений. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.intuit.ru/department/calculate/paralltp/>
4. Параллельное программирование с использованием технологии MPI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.intuit.ru/department/se/mpitech/>
5. Архитектура параллельных вычислительных систем. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.intuit.ru/department/hardware/paralltech/>
6. Теория и практика параллельных вычислений. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.intuit.ru/department/calculate/paralltp/>
7. Параллельное программирование с использованием OpenMP. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.intuit.ru/studies/courses/1112/232/info>